

tárolását, jegyzékek kinyomtatását, a kölcsönzések nyomon követését, speciális adatsorok előállítását, a beszerzések nyilvántartását is lehetővé teszi. Míg egy gépirónő kb. havi 1000 \$-ért kizárólag gépel, addig a mikro révén egyszerszind szövegfeldolgozási, adatkezelési kapacitáshoz, terminálhoz, számítástechnikai és szórakoztató egységhez is hozzájuthat a könyvtár.

A szoftverek. A programok két típusa: az előregyártott (packaged) és a rendelésre készített (custom-designed). Az előbbi készen vásárolható, akár postán házhoz küldik, tartalmaz dokumentációt is, használata egyszerű. Az utóbbiakat hivatásos programozóval kell kidolgoztatni, ezért viszonylag drágák, de idomulnak a könyvtárak egyedi igényeihez.

A gépesíthető könyvtári műveletek. A mikrokkal gépesíthető könyvtári műveletek négy fő csoportja a következők:

- kommunikáció (online lekérdezés),
- szövegkezelés,
- ügyvitel,
- adatbázis-kezelés.

A kommunikációs felhasználás során a mikro terminálként funkcionál online adatbázisok lekérdezéséhez, sőt módot nyújt arra is, hogy az utólagos megszerkesztésig vagy kinyomtatásig lemezre rögzítse a lehívott információt. Ilyen esetben a mikro modem közvetítésével csatlakozik a kommunikációs rendszerhez, amelynek révén az információ elektronikusan továbbítható.

A szövegkezelésnél szintén előnyösen érvényesíthető a mikro adottságai. Ilyenkor a mikro nemcsak az írógép szerepét tölti be, hanem az információs fájlok lemezen való tárolásával lehetővé teszi, hogy az információkat a teljes dokumentum újragépelése nélkül módosítsuk, csoportosítsuk, naprakészen kiegészítsük. Ezért fordulnak előszeretettel a mikrohoz minden olyan könyvtári szöveges feldolgozó tevékenységnél, amely időszakos gondozást feltételez.

Az ügyviteli műveletek, illetve csaknem valamennyi rendszeres adminisztrációs tevékenység megkönnyíthető a mikroval (pl. havi statisztikák, használatvizsgálat, pénzügyi elszámolás).

Adatbázis-kezelés rendszerek. Néhány éve kizárólag a nagy központi számítógépek voltak képesek a betáplált információk kívánt szempontok szerinti csoportosítására,

feldolgozására, kinyomtatására. A mikroszámítógépek könyvtári térhódítása után a helyzet gyökeresen megváltozott. Ma már a könyvtárosok külső programozók segítségével nélkül is fenntarthatják és fejleszthetik saját „házonbeli” adatbázisaikat, terhes, költséges és időigényes munkákat hatékonyabban végezhetnek el. Joggal hangsúlyozzák sokan a mikro demokratikus vonásait, mert általa a könyvtáros maga válik saját munkája reformerévé.

A mikroszámítógépek piacán tapasztalható, nehezen áttekinthető kínálat mindemellett óvatosságra int, ezért a vásárlási döntés előtt szíveleljük meg a következőket:

- Tisztázzuk igényeinket és követelményeinket; rögzítsük írásban, és vitassuk meg az osztály, illetve az intézmény dolgozóival!
- Képezzük magunkat! Ismerjük meg más könyvtárak számítógépes tapasztalatait, ne próbáljuk újra felfedezni a spanyolviaszt!
- Tanulmányozzuk az egymással versengő gyártók hasonló berendezéseit!
- Ismerkedjünk meg a szoftver-kézikönyvekkel, vegyünk részt bemutatókon!
- Csak a szoftverre vonatkozó döntés után foglalkozunk a hardverrel!

Noha a mikro kezelése egyszerű, használatba állítása megköveteli a gondos előkészületeket, a sokórás gyakorlatot. A tapasztalat alapján hamarosan tisztában leszünk a mikro képességeivel, s tudni fogjuk, hogy pl. a kölcsönzési és katalógizálási rendszereknél melyek a kapacitás határai, vagy pl. azt, hogy milyen munkát *nem célszerű* mikroszámítógéppel végezni. A mikroszámítógép használatának megtanulásába befektetett idő, pénz és fáradság sokszorosan megtérül. Mentesebbé válik szakmánk időtrábló és unalmas rutinteendőitől, munkánk és intézményünk tevékenysége izgalmasabbá, hatékonyabbá válik, kaput nyitunk az információtechnika modern világához.

/ERTEL, M. M.: A small revolution. Microcomputers in libraries = Special Libraries, 75. köt. 2. sz. 1984. p. 95–101./

(Zoltán Imre)

Az osztrák információs politika középtávú perspektívái

Az információs politika hosszú távon csak akkor érvényesülhet, ha azt valamennyi érdekelt fél, vagyis az információt közvetítő szervek és az információt felhasználó intézmények és egyének közös megegyezésével hozzák létre.

Ennek megfelelően a bécsi Közgazdasági Egyetemen 1984. április 5–6-án rendezett Egy nemzeti információs politika középtávú perspektívái c. szimpozion feladata az volt, hogy megvitassák az osztrák információs politikára vonatkozó előterjesztést. Erre a szimpozion máso-

dik felében, a résztvevő országok és nemzetközi szervezetek tapasztalatainak és elgondolásainak meghallgatása után került sor.

Megnyitó beszédében az egyetem rektora arra mutatót rá, hogy a tőkének tekinthető információ a gazdasági életre és az egész társadalomra pozitívan hat ugyan, de fennáll a veszélye annak, hogy a társadalom az információval, és ennek birtokában hatalommal bíró és annak híjával lévő, az előbbinek kiszolgáltatott csoportokra oszlik.

Az Unesco képviselője felsorolva az információs politika feladatait, teljesítésükhöz felajánlotta az Unesco segítségét és utalt az Unesco-nak ide vonatkozó, átdolgozás alatt álló irányelveire.

Az NSZK információs és dokumentációs programjának keretében működő adatbankok illetve adatbázisok teljes szövegeket, tényadatokat és bibliográfiai adatokat szolgáltatnak. A szövegközlő adatbankoknak van a legnagyobb jelentőségük, a csupán bibliográfiai adatokat nyújtó adatbázisok jelentősége ezekhez képest világszerte csökken. Az adatbankoknak 70%-a áll a gazdasági élet és csupán 30%-a a tudomány és a kutatás szolgálatában. Egyre növekvő számuk közetkeztében az adatbankok előállítóinak és üzemtartóinak piaci versenye erősödik.

A magyarországi tapasztalatokról szólva *Vajda Erik* utalt a külföldi és nemzetközi adatbankok és adatbázisok jelentőségére, egyszersmind azonban használatuk nehézségeire is: a nyelvi korlátra, hiszen a felhasználóknak csak egy kis része tud angolul a kereséshez szükséges szinten, a magas költségekre és arra, hogy a kisebb európai országok szakirodalmát ezek az adatbázisok és adatbankok csak kis mértékben tükrözik. Ezért olyan területeken, amelyeket a nemzetközi és külföldi adatbankok és adatbázisok nem fednek le, szükséges és indokolt nemzeti adatbázisokat létrehozni. Ugyancsak szükséges a hagyományos információs szolgáltatások folytatása, ha ezek szűk szakterületekre vagy a tudományok határterületeire szorítkoznak. A bibliográfiai adatok szolgáltatása csak akkor elégítheti ki az információs igényeket, ha a felhasználónak – az információs szolgálat és a könyvtár összekapcsolásával – az eredeti irodalom is rendelkezésére áll.

A további felszólalások során felmerült a szolgáltatott információk értékelésének és újszerűségének, valamint a nemzetközi együttműködés magasabb szervezetségi szintjének igénye is.

Az osztrák információs politika megvitató előterjesztése az *információs társadalom* megvalósítását tűzte ki célul. Eléréséhez a jelenlegi szerkezet dinamikus és tudatos megváltoztatására van szükség. Ez megnöveli a korszerű technikai eszközök és információhordozók jelentőségét, ezeket tehát fejleszteni és széles körben alkalmazni kell.

Maradék nélkül fel kell tárni az osztrák, illetve az Ausztriára vonatkozó szakirodalmát, gondoskodni kell a szerzői referátumok teljes szövegének gépi tárolásáról, kutatásokat kell végezni a tájékoztatásügy elmélete és gyakorlata terén, fokozottabb figyelmet kell fordítani a könyvtárosok és információs szakemberek képzésére és továbbképzésére, együtt kell működni a nemzetközi szervezetekkel és fel kell használni más országok információs szolgáltatásait.

Az információhordozók közvetítése továbbra is a könyvtárak feladata marad és az új technológiák fokozottabb felhasználása mellett tovább élnek a hagyományos könyvtári feltárás eszközei, a katalógusok is.

Le kell győzni a felhasználó és az információs eszközök között még fennálló akadályokat. A felhasználás módjának oktatására és széles körű felvilágosító munkára van szükség, mert sokan még mindig nincsenek tisztában az információ jelentőségével. Tudomásul kell venni, hogy az egyes felhasználói csoportok egymáséitól merőben eltérő, specifikus igényekkel lépnek fel.

Szorosabbra kell fűzni az együttműködést az információs és dokumentációs szolgáltatások és a tudományos kutatás, valamint a gazdasági élet között. Tekintettel kell azonban lenni az Ausztriában túlsúlyban lévő kis- és középzemekre is.

/BUCHART, H.: Mittelfristige Perspektiven einer nationalen Informationspolitik = Biblos, 33. k. 3. sz. 1984. p. 240–243./

(Dezső Zsigmondné)